

Зміни показників комунікативних взаємодій кваліфікованих волейболістів протягом змагального періоду

Бадіна О. В., Паєвський В. В.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Стаття розглядає питання особливостей комунікативної взаємодії кваліфікованих волейболістів команди «Локомотив».

Ключові слова: волейбол, комунікативна компетентність, комунікативних здібностей.

Актуальність. Досягнення високих спортивних показників залежить від відповідного рівня технічної, тактичної, фізичної та психологічної підготовки спортсменів. Адже безпосередньо психологічна підготовка спортсменів відіграє неабияку роль у досягненні спортивних результатів.

Якщо у гравця рівень розвитку фізичної, технічної і тактичної підготовки однаковий, то перевага буде на боці гравця, у якого психологічний опір кращий. У змаганнях мають брати участь спортсмени з високою психологічною підготовкою. Такий стан характеризується оптимальним рівнем емоційного збудження, якістю мислення, тверезою оцінкою власних можливостей, відсутністю страху перед суперником, бажанням активно вести боротьбу з суперником за кращий результат та за перемогу. Психологічно підготовлений спортсмен здатний відповідно керувати своїми діями, відчуттями, проявляючи максимум думки в складних ситуаціях спортивної боротьби, чинити опір впливу зовнішніх і внутрішніх чинників. Недостатній рівень психологічної готовності часто призводить до зниження результатів і до неочікуваних поразок у змаганнях.

Психологічна готовність досягається шляхом тривалого і систематичного впливу на душевний стан спортсмена. Для цього у всіх періодах тренування потрібно удосконалювати його психологічні процеси.

Під час тренування важливе значення має виховна робота, оскільки тут створюється відповідний моральний стан спортсмена, що забезпечує його готовність витримувати великі тренувальні навантаження та психологічні напруження, пов'язані з участю в змаганнях.

В даний час у психологічній спортивній науці відсутні систематизовані уявлення про закономірності формування механізмів ефективності міжособистісної взаємодії у спортсменів волейболістів. Практично невивченим є питання комунікативного рівня у волейболістів тому дане питання є актуальним.

Мета роботи – прослідити динаміку особливостей комунікативної взаємодії кваліфікованих волейболістів команди «Локомотив».

У нашій роботі ми використовували наступні **методи дослідження:** аналіз науково-методичної літератури, методи психологічного дослідження, методи математичної статистики.

Результати дослідження. Комунікативна компетентність у волейболі забезпечує ефективне протікання процесу спілкування, успішне функціонування в професійному середовищі. Комунікативна компетентність кваліфікованих волейболістів – це сукупність досить сформованих професійних знань, комунікативних та організаторських умінь, здібностей до самоконтролю, емпатії, культури вербальної і невербальної взаємодії. Комунікативна компетентність спортсменів виражається також специфічною гуманістичною спрямованістю, здатністю відчувати партнера, адекватно сприймати його, бути готовим співпрацювати, взаємодіяти, проявляти емпатію.

Результати вивчення комунікативних здібностей спортсменів, після проведення тестування виявили, що рівень потреби у спілкуванні, у учасників до занять ($11,85 \pm 1,93$) нижче, ніж після занять ($12,75 \pm 2,09$), але відмінності недостовірні.

У волейболістів стали більш відкриті та добрі відносини не тільки зі своїми партнерами, але і з іншими членами. Стали проявляти прагнення допомагати іншим. У них з'явилася здатність відмовлятися від власних зручностей заради інших та прагнення встановити добрі відносини з багатьма людьми, прагнення розширити сферу свого спілкування. Їх стиль спілкування характеризується упевненістю, невимушеністю, відкритістю та соціальною сміливістю.

Рівень потреби у досягненні результатів, у спортсменів після занять ($19,45 \pm 3,25$) вище, ніж до занять ($18,65 \pm 3,65$), але відмінності недостовірні. На тренуваннях спортсмени працювали більш зацікавлено, прагнули зробити тренувальні вправи краще, ніж раніше; винаходили нові прийоми роботи у виконанні самих звичайних справ та готові були прийняти допомогу і допомагали іншим при вирішенні складних завдань.

Рівень емпатійності у спортсменів після занять ($82,85 \pm 8,91$) вище, ніж до занять ($80,85 \pm 10,11$), але відмінності недостовірні. Учасники стали набагато більш продуктивні при груповій, а не тільки при індивідуальній роботі. Вони в міжособистісних відносинах були схильні судити про інших по вчинках, але довіряли і своїм особистим враженням. Як правило, вони добре контролюють власні емоційні прояви.

Рівень перешкод у встановленні емоційних контактів у учасників до занять ($13,95 \pm 1,82$) вище, ніж після занять ($11,7 \pm 2,85$), але відмінності недостовірні.

Рівень комунікативного контролю у спортсменів після занять ($6,3 \pm 1,26$) вище, ніж до занять ($7,35 \pm 0,74$), але відмінності недостовірні. У спортсменів після занять мала місце менша імпульсивність у спілкуванні, вони більш відкриті та розкуті. Спортсмени в спілкуванні були стриманіші в емоційних проявах, та співвідносили свої реакції з поведінкою оточуючих людей.

Рівень макіавеллізму у спортсменів після занять ($57,2 \pm 6,36$) не відрізняється, від показників до занять ($57,4 \pm 12,38$).

Рівень агресії до занять ($32,72 \pm 5,68$) вище, ніж у спортсменів після занять ($30,55 \pm 5,15$), але відмінності недостовірні.

Волейболісти після занять в конфліктних ситуаціях достовірно частіше використовують компроміс ($8,25 \pm 0,7$), співробітництво ($7,05 \pm 1,7$) та пристосування ($7,2 \pm 1,36$), ніж до занять. Спортсмени пристосовувалися у конфліктних ситуаціях, без спроби відстоювати власні інтереси спільно з іншою людиною. Волейболісти до занять були більш активні до вирішення конфлікту власним шляхом, не зацікавлені у співпраці з іншими і досягають мети, використовуючи свої вольові якості; намагалися в першу чергу задовольнити власні інтереси на шкоду інтересам інших, змушуючи їх приймати потрібне лише їм рішення проблеми.

Враховуючи результати комплексного психо-діагностичного дослідження комунікативних здібностей кваліфікованих волейболістів команди «Локомотив», для розвитку їх комунікативної компетенції доречно проводити вправи, спрямовані на розвиток підвищення адекватності власного уявлення про себе і сприйняття інших, зростання індивідуальної відповідальності за досягнення особистих цілей і рішення актуальних комунікативних завдань, актуалізації індивідуальних ресурсів, зростання комунікативної відкритості і якості спілкування, оволодіння навичками конструктивної соціальної взаємодії. Головним критерієм при відборі вправ, спрямованих на розвиток тієї чи іншої комунікативної здібності, у спортсменів, повинно стати використання технік активного слухання, регуляції напруги, підкреслення спільності та підкреслення значущості партнера, а також техніки вербалізації почуттів.

Ефективність запропонованих вправ та технік для розвитку комунікативних здібностей волейболістів, встановлена в ході дослідження, дозволяє рекомендувати їх використання не тільки на тренуваннях, але і на інших поза тренувальних заходах.

Тренерам, рекомендуємо вести контроль за основними показниками комунікативної компетенції спортсменів протягом року, з метою відбору ефективних засобів і методів впливу на дані характеристики, тому що рівень їх розвитку визначає готовність спортсменів до ефективної взаємодії, і як слід високої спортивної результативності.

Література

1. Быкова Е. А. Исследование индивидуально-психологических особенностей гандболисток 15-17 лет / Е. А. Быкова // Физическое воспитание студентов. – 2011. – Т. 1. – С. 22–24.
2. Волейбол: Учебник для вузов физ. культуры / Под ред. А. В. Беляева, М. В. Савина. – М. : «Физкультура, образование, наука», 2002. – 368 с.
3. Гант Е. Е. Характеристика коммуникативных особенностей спортсменок высокой квалификации / Е. Е. Гант // Матеріали ХХІІ міжнародної науково-практичної конференції Інформаційні технології: Наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я (MicroCAD-2014), Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» 21–23 травня 2014 р. – 56 с.
4. Горянина В. А. Психология общения: Учебное пособие / В. А. Горянина. – М. : Академия, 2004. – 416 с.
5. Езова С. А. Коммуникативная компетенция / С. А. Езова. // Научные и технические библиотеки – 2008. – № 4. – С. 100–106.

6. Паєвський В. В. Рівень комунікативних здібностей волейболістів високої кваліфікації команди «Локомотив» м. Харків /В. В. Паєвський // Спортивные игры. – 2017. – №. 1. – С. 34-37.
7. Паєвський В. В. Особливості психологічної підготовки волейболістів у період змагальної та тренувальної діяльності / В. В. Паєвський, В. І. Перевозник // Міжнародна науково-практична конференція" Фізична культура, спорт та здоров'я". – 2016. – С. 172–175.
8. Помещикова І. П. Вивчення стійкості уваги баскетболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки / І. П. Помещикова, О. В. Кудімова, О. О. Кійко. // Спортивные игры. – 2017. – №. 1. – С. 49–54.
9. Стрельникова Є.Я. Лідерство як стійке соціально-психологічне явище у ігрових видах спорту / Є. Я. Стрельникова, Н. О. Пащенко, Т. П. Ляхова // Проблемы и перспективы развития спортивных игр и единоборств в высших учебных заведениях. 2013.– С. 330.

Інформація про авторів:

Бадіна О. В. – студентка

Харківська державна академія фізичної культури

Паєвський В. В.– доцент кафедри спортивних і рухливих ігор, к.фіх.вих.,
доцент

Харківська державна академія фізичної культури

E-mail: v.paevskiy2@mail.ru